

Som barn blei hun i årevis utsatt for seksuelle overgrep. Først som voksen greidde hun å sette ord på det. I boka Skambitt forteller Edle Iversen (45) hvordan overgrepene har prega heile livet hennes.

Kari Midtgård Råsberg
kari.raasberg@ft.no
telefon 958 94 333

– Han fikk 15 måneder, og jeg fikk livstid, sier Edle Iversen.

I boka Skambitt. Senvirkning og behandling av kvinner som har opplevd seksuelle overgrep forteller hun sin nakne og usminka historie om overgrepene og om hvordan de har prega heile livet hennes. Hennes psykolog gjennom 20 år, Margrethe Øglend, har bidratt med en faglig del i boka.

«Å være en liten jente på ti år og se en naken, voksen mann var skremmende. Jeg trodde jeg kjente han, men da han tok på meg og kledde av meg plagg for plagg, forandret han seg. At en voksen mann kan ta seg til rette på den måten, å ødelegge et annet menneskes liv for å få tilfredsstilt sine egne behov, er uforståelig».

– Den som kom på ordtak «Tiden leger alle sår» har aldri møtt et overgrepsoffer. Du blir ikke ferdig med overgrepene, du blir stadig minnet på dem. Men du kan finne måter å håndtere det på, og det nytter å kjempe, sier Edle Iversen.

Hun kommer opprinnelig fra Bergen, men har bodd i Vågsøy de siste 13 åra, og arbeider som lærer i ungdomsskolen.

Ei modig bok

Fra hun var ti år blei hun over en periode på vel ti år utsatt for seksuelle overgrep fra en voksen mann som stod familien hennes svært nær og som hun først oppfatta som en trygg omsorgsperson. Han var godt likt i familien, og da overgrepene begynte skjønte ikke tiåringen hva som skjedde.

Skambitt er ei modig bok. Det er ei nøktern, men ubehagelig fortelling om hvordan den vesle jenta blir misbrukt av en mann hun i utgangspunktet har stor tillit til. Det er også ei fortelling om hvordan hun etter mange år sakte, men sikkert tar livet sitt tilbake og med god hjelp fra psykolog klarer å stable seg sjøl på beina.

Hun var først i tvil om hun skulle ha navnet sitt på boka. Fra overgrepene starta og fram til nåtida har hun levd med en hemmelighet svært få har visst om, men ved å stå fram med fullt navn trenger hun ikke lenger spille skuespill.

«Nå er jeg heil. Ja, jeg er et incestoffer og ja, jeg er yrkesaktiv. Det viktigste av alt er at jeg har klart å få et godt liv».

Hemmelig

– Da dette begynte for 35 år siden, visst jeg ingen ting om overgrep og incest, det var ingen som snakka om slikt. Jeg skjønte at noe ikke stemte, men ikke hva. Og han sa at dette måtte være hemmelig mellom oss to som var så gode venner, sier hun.

Hun sier at hun i perioder skulle ønske noen forstod hva som

skjedde. Men hun skriver i boka at hun var verdens beste skuespiller på den tida og at hun ikke klandrer noen for at de ikke skjønte hva som foregikk.

«Barn klarer det meste når de skal skjerme seg selv, sin familie og overgriperen. Jeg var helt klar på at dersom familien min forstod noe, var det min skyld at overgrepene skjedde. Overgriper hadde sagt at det som skjedde måtte forbli mellom oss. Jeg måtte ikke si noe hjemme. Jeg ville jo selvfølgelig ikke ha kjeft, så jeg tidde».

Fjerdeklassing

Det heile starta da hun var ti år og gikk i fjerde klasse. Overgriperen tok Edle med på fotballkamper og andre idrettsaktiviteter, han stilte opp når hun skulle kjøres hit eller dit, og alle syntes det var kjekt at de hadde et slikt godt forhold.

Men ingen visste om overgrepene som skjedde i bilen, på arbeidsplassen hans, heime i leiligheten hans og til og med heime hos Edles familie når hun var aleine heime.

Den voksne mannen fikk stor makt over den unge jenta. Overgrepene gjorde henne så usikker i forhold til jevnaldrende at hun ikke hadde noen hun følte seg trygg sammen med, så hun hadde ingen egentlige venner. Misbruket pågikk i mer enn ti år, og overgrepene kom opp i et tresifra antall.

– Blei du vant til det?

– Nei, men jeg forventa heile tida at det skulle ta slutt. Den makta overgriper får er enorm, du slutter å leve, følger bare med strømmen, lar det bli overstått. Jeg levde i en mekanisk verden – for å overleve.

I boka bruker hun ord som hemmelig, skjønte ikke, skyld, skam, tomhet, makt og avmakt når hun forteller om det hun blei utsatt for. – Jeg kunne ikke snakke med noen om det. Jeg turde ikke ha venner, og måtte heile tida passe på hva jeg sa og gjorde, sier hun.

Hun var verken glad, eller trist – mest av alt følte hun tomhet. I tenåra fikk hun problemer med smerter i rygg og nakke, noe som fremdeles henger i.

– Kroppen husker det som har skjedd, sier hun.

Dårlig sjølbilde

Som 16-åring var hun redd hun var blitt gravid, men det var heldigvis falsk alarm. På skolen var hun klovn, ukonsentrert, hadde dårlige karakterer og negativt sjølbilde. Hun droppa ut av videregående og begynte å jobbe i butikk da hun var 17-18 år.

Ungjenta var en periode sykkelig opptatt av mat, trening og rutiner, en annen periode gikk det i utagerende festing. Hun hadde sjølmordstanker og skada seg sjøl med vilje.

Hun hadde problem med å takle klemming, og orka ikke bruke solkrem eller andre kremer på kroppen. Det ga altfor mange vonde assosiasjoner.

Edle sier hun gikk glipp av livet og gleden ved å leve, konsentrerte seg bare om å eksistere fra dag til dag. Foreldrene blei skilt, og hun blei boende hos faren. Hun var tidlig i 20-åra, men hun hadde ennå ikke fortalt noe til foreldrene.

Anmeldelse

Ved en tilfeldighet kom hun over en avisartikkel om incest, og skjønte at hun ikke var aleine om å oppleve overgrep, og at det var straffbart.

– Da falt brikkene på plass, forteller hun.

Nå fortalte hun sin historie til foreldrene. Hun skriver i boka at det ikke var lett for foreldrene heller, og at sjøl om de ikke har sagt det direkte, tror hun de sliter med skyldfølelse for at de ikke så hva som skjedde med datteren.

Hun kom med i ei incestgruppe på universitetet og fikk kontakt med psykolog Margrethe Øglænd, og snøballen begynte å rulle.

Det skulle ta 17 år fra overgrepene starta til Edle anmeldte forholdet. Da var hun 27 år gammel og året var 1992. Overgrepene hadde tatt slutt noen år tidligere. Hvorfor er hun usikker på, trolig fordi hun blei eldre og ikke lenger var like interessant for overgriperen.

Han innrømmet i retten at han hadde begått overgrep mot Edle. Det var en lettelse at hun hadde blitt trodd og at han tilstod. Han blei dømt til 15 måneders fengsel og måtte betale en erstatning.

Familien til Edle blei delt som følge av alt som skjedde, og hun mener på et vis at heile familien blei et offer.

Bokprosjektet

Da Edle begynte å skrive ned sin historie, ville hun bare skrive for å ha det sjøl. Men hun kunne ikke se at det var noen andre som hadde skrevet en slik bok om egne erfaringer, om den lange kampen for et verdig liv etter overgrepene. I samarbeid med psykologen blei det til slutt bokutgivelse.

– Min historie er naken og rett på sak, litt grusom til tider. Jeg tenkte at dersom folk skal tro på det jeg forteller, må jeg ha støtte fra noen med faglig tyngde. Derfor fikk jeg med psykologen min, sier Edle.

Psykolog Margrethe Øglænd beskriver hvordan seksuelle overgrep for mange gir komplekse og langvarige ettervirkninger. Hun forteller om den mangeårige behandlingen av Edle og om hvordan behandling hos psykolog gir hjelp til å utvikle et mer positivt sjølbilde, til å fungere i hverdagen og skape et bedre forhold til egen kropp.

– Jeg håper boka kan være til nytte for andre som har vært utsatt for overgrep, for pårørende, psykologer, helsesøster og lærere. Og at den kan gi håp. Det er mulig å reise seg, men det er ikke lett. En må ta tak i livet sjøl. For meg var det veldig viktig at jeg hadde psykologen som både stilte krav og støtta meg.

– Det kan ikke ha vært lett å blottstille seg slik du har gjort i denne boka. Var du redd for mottakelsen?

– Ja, sjølsagt. Tilbakemeldingene har vært veldig positive, men jeg har skjont at det er en tøff bok

å lese, sier hun.

Lærerkollegiet

Bergenseren har vært lærer på på ungdomsskolen i Måløy i elleve år, og skryter av sine kollegaer.

– Da jeg begynte der som lærer, var jeg litt sjenert og tilbakeholden. Men jeg fikk positive tilbakemeldinger og opplevde at jeg blei tatt på alvor, så etter hvert blei jeg både tøffere og sterkere. Det er mye humor og god stemning i lærerkollegiet, noe som er viktig for at jeg er kommet dit jeg er.

Edle sier hun fortalte sin historie til kollegaene på Vågsøy ungdomsskole før boka kom ut tidligere i år, og at det er noe av det tøffeste hun har gjort.

Det var mange som blei stille da de hørte hva jeg fortalte. Etterpå fikk jeg mange klemmer, og ingen oppfører seg annerledes mot meg nå enn før, sier hun.

Hun har også fått gode tilbakemeldinger på boka fra andre som

sjøl har vært utsatt for overgrep.

– Mange sier at «i denne boka fant jeg de ordene jeg mangla for å forklare det jeg blei utsatt for». Det er fint hvis det jeg har skrevet kan være til hjelp for andre. Jeg sleit også litt med dette mens jeg skrev – jeg fant ikke ord som var grusomme nok til å forklare hva som skjedde, sier hun.

Forholdet til menn

– *Hvordan er det å leve med et slikt bakteppe?*

– Jeg bærer det ikke med meg hver dag lenger, likevel er det med og preger nåtida, og vil alltid være der. Men jeg er blitt tryggere, vet hvorfor jeg reagerer på enkelte ting og er ikke fullt så rastløs lenger.

I boka forteller hun at hun ikke er trygg nok på seg sjøl til å stole på at hun klarer å være sammen med en mann. Hun har truffet menn hun har fått god kontakt med og kunne tenke seg å bli bedre kjent med, men så fort det har

Terapi: *Overgrepene hun opplevde som barn og ung jente preger henne fremdeles. Men med god hjelp fra psykolog har Edle Iversen fått et bra liv som voksen. Hun håper boka «Skambitt» kan være til nytte både for andre overgrepsoffer, pårørende og fagfolk. (Foto: Kari Midtgård Råsberg)*

”
Jeg håper boka kan være til nytte for andre som har vært utsatt for overgrep.

blitt naturlig med et fysisk forhold har hun trukket seg.

– Da jeg grep fatt i livet mitt skjønnte jeg at jeg måtte sette fokus enten på utdanning og jobb eller på mann og barn, jeg klarte ikke begge deler. Jeg valgte skole, tok lærerutdanning og kom meg i jobb, så jeg sitter igjen med mye. Jeg synes det er litt sårt at jeg ikke har fått egne barn. Men en kan ikke få i både pose og sekk, slår hun fast.

Edle bor sammen med sin venninne Ragnhild, som hun har kjent siden lærerskolen. Huset de bor i kjøpte de i fellesskap for en del år siden.

Terapien avgjørende

– *Er du bitter?*

– Jeg har et ok liv her og nå, men jeg er bitter når jeg tenker på alt jeg har vært gjennom som jeg godt kunne ha vært foruten. Om det ikke hadde vært for terapien, tør jeg ikke tenke på hvordan livet mitt hadde vært, sier hun.

Edle begynte i terapi for rundt 20 år siden, først i gruppe, så alene hos psykologen. Margrethe Øglend skriver i sin del av boka at de har hatt cirka 420 konsultasjoner i løpet av 18 år.

– Nå er jeg bare «inne på service» hos psykologen tre-fire ganger i året. Da jeg begynte tok det meg et år å kunne stole på henne. At jeg heile tida har hatt samme terapeut har vært en veldig styrke, sier 45-åringen.

Edle valgte læreryrket. Hun synes jobben er givende og sier Vågsøy har mye flott ungdom, som en må ta godt vare på.

Hun viser til statistikk som tilsier at én av ti blir utsatt for seksuelle overgrep.

– Statistisk er det 25 i en flokk på 250 elever. Det er noe jeg ikke har lyst til å tenke på, men som vi som arbeider med barn og unge bør ha i bakhodet, sier hun.